

11-12

evropski forum

MESEČNIK ZA EVROPSKE INTEGRACIJE

BROJ 11-12

NOVEMBAR-DECEMBAR 2006.

GODINA ČETVRTA

Tema broja:

Balkan i evropska bezbednost

Objavljeno kao dodatak
nedeljnika **VREME**

br. 830 od 28. novembra 2006.

Orijent ekspres

“Sigurno je da proces proširenja Evropske unije neće biti brzi voz, već više nalik Orijent ekspresu, vozu kojem je potrebno vreme i kojem su kvalitet usluge i komfor važniji od žurenja.” (Oli Ren, komesar za proširenje Evropske unije, Tanjug, 8. 11. 2006)

“Srbija dobija dobre ocene iz svih predmeta – osim za vladanje, i to zbog haške prepreke koja nije prevaziđena. Zatvaranje evropskih vrata Srbiji značilo bi ohrabrenje antievropskim snagama. Pregovore o Sporazumu o stabilizaciji i pridruživanju sa Evropskom unijom treba nastaviti što pre, a Srbija treba bezuslovno da uđe u program NATO-a Partnerstvo za mir. Jedan optuženik ne može da ugasi evropska svetla u Srbiji, ali ono što može bila bi nametnuta nezavisnost Kosova.” (Vuk Drašković, ministar spoljnih poslova Srbije, “Politika”, 23. 11. 2006)

“Nedavno sam liderima Evropske unije predložio suspenzivnu klauzulu Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju do okončanja saradnje Srbije s Haškim tribunalom, ali da pregovori u međuvremenu budu nastavljani. Nama je potrebno da idemo korak po korak zato što hoćemo da iskoristimo predsedavanje Nemačke jer je ona ključan činilac u EU-u. To je za nas važno jer kada ona predsedava, to je velika šansa da brzo prođemo put integracije. Od velike važnosti bi bilo ne propustiti priliku i na početku predsedavanja Nemačke potpisati Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju. U suprotnom bi sledeća, nova vlada Srbije, propustila prva četiri meseca nemačkog predsedavanja, što bi značilo da šansa neće biti na pravi način iskorišćena.” (Boris Tadić, predsednik Srbije, Beta, 3. 11. 2006)

“Svakog meseca na sastancima šefova diplomatija Evropska unija govori o Srbiji, ali je prvi potez i dalje na Beogradu, kako bi pregovori bili nastavljani. Atmosfera se menja, sad je dobra, već se odustalo od toga da puna saradnja znači samo da je Mladić u Hagu. Ako nemamo sumnje oko toga da Beograd ima dobru volju, da se tu ništa ne krije, a veoma smo blizu toga, znači da EU već može da proceni da Beograd radi sve što može i onda mogu da se donesu neke odluke.” (Miroslav Lajčak, politički direktor Ministarstva spoljnih poslova Slovačke, B92, 23. 11. 2006)

“Rezultati izbora u Srbiji mogu uticati na ishod pregovora o Kosovu, ali nisam siguran koliko. Oni ne mogu uticati na način na koji se vode pregovori, niti na suštinu pregovora. Ishod izbora imaće mnogo veći uticaj na evropske perspektive i orijentaciju Srbije i od dramatičnog je značaja za njen evropski put.” (Karl Bilt, ministar inostranih poslova Švedske, “Danas”, 17. 11. 2006)

“Srbija bi već bila u Partnerstvu za mir da je bila doneta odluka o slanju pripadnika Vojske Srbije u Avganistan.” (Zoran Stanković, ministar odbrane Srbije, “Blic”, 4. 11. 2006)

“Tražimo datum početka pregovora o pristupanju Evropskoj uniji, jer biti država kandidat bez datuma liči na pripremu venčanja bez muzike, tako da ni venčanje ne može da počne.” (Antonio Milošoski, ministar spoljnih poslova Makedonije, “EU Observer”, 30. 10. 2006)

Pretnje

“Od momenta kada je Milo Đukanović predstavio Čekua kao premijera Kosova i zvanično ga primio, Srbija ne sme da ima nikakve odnose sa Crnom Gorom.” Kako to mislite? Prekinuli biste sve odnose?

“Sve. Granica, carina, viza... Svako ko prizna nezavisno Kosovo, neprijatelj je Srbije.”

Znači, rat sa celim svetom, izolacija... “Ne rat, nego nećemo sarađivati sa celim svetom.”

I vi biste ostavili na cedilu Srbe u Crnoj Gori prekinuvši sve odnose, a

predstavljate se kao njihovi zaštitnici?

“Svi koji su Srbi, pobeći će u Srbiju. Svi treba da dođu ovde.”

I to je vaše radikalno rešenje?

“Zašto da ne? Pobjegli su i oni iz Hrvatske i sa Kosova i Metohije. Sve će to Srbija da izdrži. Majka mora da prihvati svoju decu. Oni neće da njima vladaju Albanci.” (Tomislav Nikolić, zamenik predsednika Srpske radikalne stranke, “Kurir”, 6. 11. 2006)

“Zaobilaženje Saveta bezbednosti UN-a u procesu rešavanja statusa Kosova ne bi moglo da prođe bez posledica za države koje bi mogle da se odluče za taj korak, a koji se ne može oceniti drugačije nego kao pravno nasilje. Pogotovo je to slučaj kada je reč o zemljama članicama NATO-a jer bi to stavilo u potpuno drugačije svetlo takozvanu humanitarnu intervenciju NATO-a 1999. godine. Onda bi se moglo dovesti u vezu bombardovanje zemlje i otimanje dela teritorije Srbije sedam godina kasnije. U tom slučaju, sigurno da ništa ne bi moglo biti kao do sada u odnosima Srbije sa tim zemljama, bez ulaznja u pojedinosti. Ja zaista verujem da se za jednostranim priznavanjem Kosova i pravnim nasiljem neće posegnuti.” (Vojislav Koštunica, predsednik Vlade Srbije, “Glas javnosti”, 18. 11. 2006)

Permanentni status kvo

Najveći deo najboljeg mogućeg scenarija evroatlantskih integracija za 2006. nije se ostvario i to ne samo u našem slučaju, nego i u slučaju većine drugih zemalja zapadnog Balkana, čiji se broj u međuvremenu povećao

PIŠE: DR JOVAN
TEOKAREVIĆ

Kao i u svakom poslednjem izdanju "Evropskog foruma" u toku jedne godine, i sada treba videti dokle smo stigli u prethodnih dvanaest meseci i šta nas dalje čeka u evroatlantskim integracijama. Nažalost, optimizam koji smo imali u ovo isto vreme prošle godine gotovo potpuno se istopio. Najveći deo najboljeg mogućeg scenarija za 2006. nije se ostvario i to ne samo u našem slučaju, nego i u slučaju većine drugih zemalja zapadnog Balkana, čiji se broj u međuvremenu povećao nakon raspada državne zajednice Srbija i Crna Gora. Izvesno je da pregovori Srbije i Bosne i Hercegovine o sporazumu o stabilizaciji i pridruživanju, započeti pre tačno godinu dana, neće biti završeni uspešno i u sanjanom roku – do kraja 2006. Naši pregovori su prekinuti u maju zbog neispunjenja haške obaveze i nije izvesno kada će biti nastavljeni, jer se iz nekog razloga procenjuje da je predizborna kampanja najgori od svih mogućih perioda za isporučivanje Ratka Mladića Hagu. Koje bi onda političko vreme, ili doba godine, bilo prikladno za ovaj jedini uslov koji sprečava našu dalju integraciju, ostaje da se vidi.

Obećanja i ostvarenja

Bosanski pregovori nasukali su se na očekivanu prepreku – unutrašnja neslaganja o reformi policije, tj. na integraciju zemlje kao pretpostavku evropske integracije. I mi i oni smo, dakle, i dalje u stanju permanentnog i teško razumljivog (ali i teško podnošljivog) statusa kvo. Crnogorski pregovori počeli su tek krajem septembra, pa je za očekivati da se neće završiti do kraja godine, iako je ovaj cilj obećavan biračima u bivšem "drugom oku u glavi" i na referendumu i na skupštinskim izborima. Od svih potencijalnih kandidata za članstvo u EU-u jedino je Albanija krenula korak napred, potpisavši Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju polovinom juna 2006.

Zadovoljstvo zbog ove važne prekretnice tamo se već muti predviđenim problemima u primeni i ratifikaciji sporazuma.

Makedonija i dalje ne može da počne venčanje, jer čeka muziku – kako je teško izborni kandidatski status iz decembra 2005, ali još uvek bez pregovora o pristupanju Evropskoj uniji, nedavno slikovito opisao njen ministar spoljnih poslova. Rešenje se očekuje tek posle francuskih predsed-

ničkih izbora, krajem proleća, što je još jedan dokaz koliko unutrašnje prilike u državama članicama Unije sve više utiču na predatak integracija onih koji kasne.

Turska i Hrvatska su u oktobru 2005. počele pregovore o pristupanju Uniji, sa očekivano različitim ishodima i perspektivama. Hrvatski optimizam u vezi sa skorim dobijanjem članske knjižice Evropske unije ohlađen je čvrstim stavom Brisela da novog proširenja Unije – posle pristupanja Bugarske i Rumunije 1. januara 2007. godine – neće biti sve dok se ne stvore institucionalne pretpostavke za to. Drugim rečima, prvo se mora videti šta će biti sa nesrećnim Ustavom Evropske unije, ili sa nekom drugom institucionalnom reformom "kluba dvadesetpetorke", koja bi omogućila promenu Ugovora iz Nice (2001) jer ovaj u Uniji može da ugosti samo 27 članova i

nijednog više. Turski slučaj je perspektivno možda najdramatičniji, jer se čini da upravo prisustvujemo prvoj od mnogih dolazećih kriza u odnosima sa Unijom, od početka pregovora, uz nadgornjavanje, usporavanje reformi i ubedljiv pad popularnosti evropske opcije u ovoj zemlji.

Dugi rokovi

U međuvremenu je, početkom novembra, sve ovo mnogo detaljnije rečeno i obrazloženo u redovnim godišnjim izveštajima Evropske komisije o kandidatima i potencijalnim kandidatima. A onda je – da utisak bude potpun – još i začinjeno posebnim dokumentom Komisije o proširenju, u kojem se jasno kaže da se naredna proširenja ne očekuju u kraćem roku, već negde između srednjeg i dugog roka od danas, šta god to značilo. Našim evropskim perspektivama nije ništa pomoglo ni što je na istom mestu ozloglašena "apsorpciona sposobnost" Unije da prima nove članice preimenovana u "integracionu sposobnost". I jedna i druga varijanta svode se na isto: mi ćemo biti primljenu u Evropsku uniju ne samo kad mi budemo spremni za nju, nego i kad ona (to jest sve države članice) bude spremna za nas. Situacija danas je takva (a biće, izgleda, i u toku mnogo sledećih godina) da niti smo mi spremni za njih, niti oni za nas.

Nikakav zvaničan pomak nije učinjen ni u trci ka članstvu u NATO, pa će najverovatnije još jedan samit Alijanse (u Rigi, između pisanja i objavljivanja ovog teksta) proći bez poziva Srbiji, Crnoj Gori i BiH u Partnerstvo za mir, odnosno Hrvatskoj, Makedoniji i Albaniji u članstvo NATO-a, uprkos naraslim očekivanjima, pa i tiho izgovorenim obećanjima.

I tako, dok svi čekamo onu makedonsku muziku za svadbu, možda bi trebalo na vreme obavestiti svatove i vratiti se kući, da se bolje pripremimo i doteramo, kao što smo obećali i kao što nam je rečeno. Svadba nije otkazana, samo se odlaže na neko vreme, a i mi – ruku na srce – ne izgledamo baš sjajno kao što mislimo.

Autor je docent na Fakultetu političkih nauka i direktor Beogradskog centra za evropske integracije

Partnerstvo je moguće

Evropska bezbednosna i odbrambena politika (ESDP) i NATO nisu konkurentске opcije, već komplementarni oblici saradnje na polju bezbednosti i odbrane. Uključenjem bezbednosnog elementa u proces evropske integracije zemalja zapadnog Balkana može se suštinski podstaći uspostavljanje stabilnosti u regionu i samim tim njegov ukupni razvoj

PIŠE:
SRĐAN GLIGORIĆ

Prvi put, nakon dugog perioda razmimoilaženja u svojoj modernoj istoriji, zemlje zapadnog Balkana dele isti strateški cilj: članstvo u NATO-u i Evropskoj uniji. Iskustvo zemalja srednje i istočne Evrope potvrdilo je upravo takav redosled.

Malo je verovatno da se u slučaju zemalja zapadnog Balkana, u tom pogledu, može očekivati neki izuzetak: i tu preovlađuje mišljenje da je NATO glavni i jedini bezbednosni akter u regionu, i da osim NATO-a, odnosno njegovog programa Partnerstvo za mir, nema nijednog drugog okvira za bezbednosnu integraciju.

U skladu sa rezultatima verodostojnih ispitivanja javnog mnjenja u zemljama regiona, percepcija Evropske unije je izuzetno pozitivna – što često nije slučaj sa NATO-om. Vlada, međutim, uverenje da je EU prevashodno ekonomska zajednica, dok je Evropska bezbednosna i odbrambena politika (eng. ESDP) uglavnom nepoznat pojam. To je posledica opšte neobaveštenosti o osnovnim pitanjima evropske integracije i višestrukim aspektima postojanja i delovanja EU-a, naročito u oblasti zajedničke spoljne i bezbednosne politike.

Iako je pokretanjem ESDP-a 1999. godine, EU postala prepoznatljiv bezbednosni i odbrambeni akter, još se, u svesti zvaničnika, ali i šire javnosti na zapadnom Balkanu, EU ne doživljava kao takva. ESDP struktura, njeni mehanizmi, razvoj, institucije, operacije, ciljevi i sposobnosti ostaju uglavnom nepoznati i nejasni pojmovi, ne samo za širu javnost, nego i za većinu ljudi koji se bave bezbednosnim temama u regionu. U prilog tome govore i zaključci nakon posete delegacije Skupštine Zapadnoevropske unije Bosni i Hercegovini (23–24. mart 2006. godine). Oni su pokazali da se o ESDP-u uopšte, a posebno o misiji ALTHEA, koju predvodi EU,

i nakon više od godinu dana od njenog pokretanja u BiH, zna veoma malo.

Evropska integracija se na zapadnom Balkanu izjednačava sa procesom stabilizacije i pridruživanja (PSP) kome, nažalost, nedostaje jasna bezbednosna komponenta. PSP podrazumeva prvenstveno ekonomska i trgovinska, zatim politička, pravna i administrativna prilagođavanja evropskim standardima. Tek na kraju, sa dobijanjem statusa kandidata za članstvo u EU-u, određena država može biti uključena u okvir ESDP-a. Nadgradnja PSP-a uključanjem bezbednosnog elementa u proces evropske integracije, može suštinski podstaći uspostavljanje stabilnosti u regionu i samim tim njegov celokupni razvoj. Trgovinske koncesije, same po sebi, ne mogu uspostaviti stabilnost jednog tako trusnog područja kao što je zapadni Balkan. Uostalom, Evropska strategija bezbednosti, temeljni dokument evropske spoljne i bezbednosne politike, jasno govori o tome, navodeći da je “bezbednost preduslov razvoja”.

Balkan, izvor nestabilnosti

Bezbednost zapadnog Balkana oduvek je zaokupljala značajnu pažnju Evropske unije. Danas, kada je EU mnogo bliža ovom, još uvek problematičnom regionu, nego što je to bila početkom devedesetih, ta pažnja je još veća. Uobičajeno je da svako pominjanje zapadnog Balkana u dokumentima EU-a podrazumeva brigu za bezbednost i stabilnost regiona i moguće implikacije po širu evropsku bezbednost. Kao takav, Balkan se pominje i u Evropskoj strategiji bezbednosti, uvek u kontekstu kriza ili potencijalnih izvora nestabilnosti.

S druge strane, događaji na zapadnom Balkanu presudno su podstakli nastanak i razvoj ESDP-a. Do sada je ovaj region bio, i ostao, jedino “pozornica” za ESDP misije upravljanja krizama, mesto na kojem su pokrenute prve civilne i vojne misije pod vođstvom EU-a 2003. godine (policajska misija EU-a u Bosni i Hercegovini i “Konkordija” u Makedoniji). Kako će se dalje razvijati doga-

đaji i odnosi na ovom polju zavisice od odlučnosti EU-A da napravi strateški iskorak ka zapadnom Balkanu, kao i od spremnosti čitavog regiona da se usmeri ka bezbednosnoj integraciji u okviru EU-A. Drugim rečima, poželjan razvoj bi podrazumevao stvaranje izvesnog oblika ESDP partnerstva, u kojem bi region, s bezbednosne tačke gledišta, bio posmatran kao jedan entitet, odnosno kao jedinstven strateški partner EU-a.

Bezbednost na zapadnom Balkanu je nedeljiva. Ove države razlikuju se po ekonomskim, političkim i kulturnim merilima, ali bezbednost regiona trebalo bi da bude zajednički imenilac svih njegovih interesa, uključujući i EU.

Stoga bi bilo veoma važno formalno razdvojiti PSP, koji procenjuje napredak reformi svake pojedinačne zemlje na putu ka EU članstvu, i moguće ESDP partnerstvo, čija bi osnovna odlika bila da posmatra region kao jednu bezbednosnu celinu, nevezano za dinamiku puta pojedinih zemalja ka članstvu u EU-u.

ESDP i NATO

Vreme je pokazalo da ESDP nije oslabio NATO, već je istakao visok nivo komplementarnosti koja postoji sa Alijansom, naglašavajući neophodnost usmerenog razvoja zajedničkih kapaciteta. Otuda pred državama zapadnog Balkana ne bi trebalo da postoji dilema “kom carstvu da se privole”. ESDP i NATO nisu konkurentске opcije, već komplementarni oblici saradnje na polju bezbednosti i odbrane, sa nizom dodirnih tačaka. To ne znači da se u doglednoj budućnosti u regionu neće pojaviti debata između “atlantišta”, koji temelj evropske bezbednosti vide u transatlantskoj osovini, pre svega oličenoj u NATO-u, i “evropocentrika”, koji vide evropsku bezbednost prvenstveno zasnovanu na razvoju sopstvenih kapaciteta i sposobnosti.

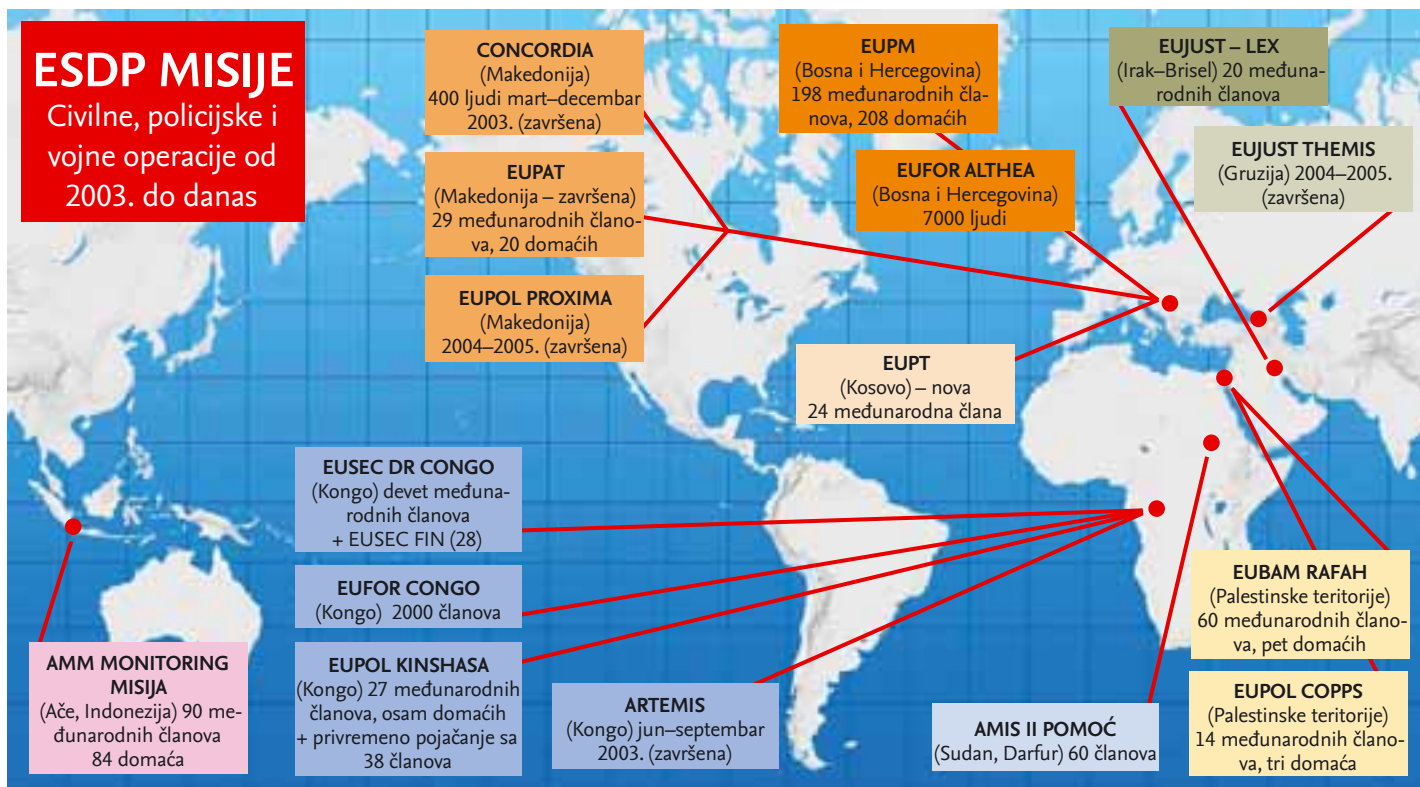
U svakom slučaju, bilo kakva dilema zauzimanja strana bila bi ne samo nepotrebna, nego i pogubna po zemlje zapadnog Balkana.

Reforma sektora bezbednosti je veoma važna komponenta celokupnog reformskog procesa i nezaobilazna pretpostavka uspostavljanja bezbednosti i stabilnosti u regionu. Imajući taj značaj, ona je navedena i u Evropskoj strategiji bezbednosti, kao element šireg spektra misija za delovanje EU-a.

Poseban interes Unije za reformu sektora bezbednosti na Zapadnom Balkanu došao je do izražaja tokom austrijskog predsedavanja, u prvoj polovini 2006. godine. U međuvremenu su, u okviru EU-a, nastala dva

ESDP MISIJE

Civilne, policijske i vojne operacije od 2003. do danas

komplementarna koncepta podrške reformi sektora bezbednosti: jedan, koji je sačinila Evropska komisija, i drugi, koji je sačinio Savet Evropske unije. Neosporno je da EU ima na raspolaganju izuzetno veliki raspon sposobnosti i sredstava za obavljanje efikasne reforme sektora bezbednosti, u širokom zahvatu od vojnih reformi, preko policije, obavestajnog sektora do pravosuđa i finansijskih organa.

EU kao bezbednosna zajednica

EU predstavlja uspešan model jedne bezbednosne zajednice, u kojoj je rešavanje međusobnih sporova oružanim putem odbačeno kao mogućnost. Unija je u svojim začecima nastala kao izraz potrebe za uspostavljanjem mira u ratom opterećenoj Evropi, gde bi se prvenstveno kroz ekonomsku saradnju došlo do održive bezbednosne zajednice. U srži evropske integracije, i samim tim evropske bezbednosne zajednice, nalazi se niz zajedničkih vrednosti, normi, pravila i načela, prihvaćenih od svih članova zajednice. Te zajedničke vrednosti navedene su i u Nacrtu Evropskog ustava: "Poštovanje ljudskog dostojanstva, slobode, demokratije, jednakosti, vladavine prava, poštovanje ljudskih prava, uključujući prava manjina." Suštinske vrednosti na kojima počiva sama evropska bezbednosna zajednica su: otvorenost, transparentnost, predvidljivost, prilagodljivost, uzdržavanje od upotrebe sile i saradnja. Iskreno prihvatanje tih normi, pravila i načela dovede Evropu u ovaj region, pre nego što se

region nađe u Evropi. Za sve zemlje zapadnog Balkana evropske vrednosti trebalo bi da budu važnije od evropskih institucija.

Da bi se stvorila bezbednosna zajednica na Zapadnom Balkanu, u okrilju EU-a, potrebno je stalno unapređivanje saradnje država na polju odbrane i bezbednosti, kao ključnog elementa izgrađivanja poverenja u međusobnim odnosima. Tome nam mogu poslužiti mnoga iskustva u izgradnji evropske bezbednosne zajednice, kao na primer ono da su Evropljani pretvorili međusobni nadzor i mešanje u unutrašnja pitanja u temelj sopstvene bezbednosti. Pored toga, bezbednosna zajednica može se graditi jedino pod uslovom da postoji jedinstvena procena zajedničkih bezbednosnih pretnji.

Ako u regionu vladaju saglasnost i razumevanje o ovom pitanju, saradnja na polju spoljne politike i bezbednosti lako će razviti zajedničku sposobnost za suočavanje sa pretnjama po zajedničku bezbednost. Evropska strategija bezbednosti izričita je u vezi sa tim: "Zajedničke procene pretnji najbolja su osnova za zajedničko delovanje." Imajući pred sobom primer Francuske i Nemačke, koje su u periodu nakon Drugog svetskog rata stvorile zajedničke vojne jedinice, u doglednoj budućnosti može se raditi i na stvaranju zajedničkih jedinica u ovom regionu. Osim toga, ne samo da su Nemačka i Francuska prihvatile detaširanje državnih službenika jedne zemlje u ministarstva odbrane i spoljnih poslova druge nego su i ostale zemlje EU-a usvojile tu praksu. Za sada je još teško očekivati da bi neko iz

Ministarstva odbrane Srbije mogao privremeno raditi u Ministarstvu odbrane Hrvatske, i obrnuto, što bi u EU-u bilo uobičajeno.

Bezbedni unutar "evropske porodice"

Uključivanje zemalja zapadnog Balkana u ESDP okvir učvrstilo bi ne samo bezbednost u regionu, nego i celokupnu duboku promenu mentaliteta, izgradnju poverenja i osećanja pripadanja "evropskoj porodici". Ta inicijativa bi bila u podjednakom interesu i regiona i EU-u. Konačno, EU je jedini mogući dugoročni kredibilan bezbednosni aranžman za zapadni Balkan, za koji postoji puna saglasnost svih država regiona, ali i njihovih društava, u većini. Shodno tome, region ima potrebu za vidljivim znacima uključivanja i ohrabrenja.

Sadašnji češki ministar odbrane Jirži Šedivi, pisao je još 2001. godine da je uključivanje Češke, Mađarske ili Poljske u ESDP okvir "ne toliko praktično, koliko simbolično pitanje." Uključivanje zemalja zapadnog Balkana u ESDP okvir može doneti samo korist svima, istovremeno podrazumevajući neuporedivo niske troškove. To je i prilika da se zemlje zapadnog Balkana strateški preobraze od korisnika bezbednosti (na engleskom: *security consumer*) u one koji joj doprinose (*security provider*). Na taj način, zemlje regiona značajno bi povećale odgovornost za sopstvenu bezbednost, zatim za bezbednost regiona i na kraju, za širu međunarodnu bezbednost.

Ako bi u Savetu EU-a prevladao stav o

potrebi uspostavljanja ESDP partnerstva sa celokupnim regionom zapadnog Balkana, a ne samo sa državama kandidatima (u ovom trenutku sa Hrvatskom i Makedonijom), postoji niz raznih oblika saradnje u kojima bi se jedan takav program mogao efikasno razvijati, počevši od redovnih konsultacija u Političko-bezbednosnom komitetu (telu u sastavu Saveta EU-a, koje upravlja ESDP-om), zatim kroz *twinning* projekte (postavljanje eksperata iz EU-a, pored ostalih ministarstava, i u ministarstva odbrane i spoljnih poslova u regionu), redovnih sastanaka ministra odbrane država članica EU-a i država zapadnog Balkana, uspostavljanje kontakta između Potkomiteta za bezbednost i odbranu Evropskog parlamenta i skupštinskih odbora za odbranu i bezbednost iz regiona.

Posebna vrsta saradnje i komunikacije sa predstavnicima zemalja regiona mogla bi biti ostvarena i kroz posete, konsultacije i brifinge u Vojnom komitetu EU-a i Vojnom štabu EU-a. Veoma važna oblast u kojoj bi sve države zapadnog Balkana, sa dosadašnjim iskustvom, mogle dati svoj doprinos jeste i učestvovanje u mirovnim misijama pod vođstvom Evropske unije. Osim toga, države zapad-

nog Balkana mogle bi biti uključene i u razvoj koncepta borbenih grupa EU-a, na način na koji to rade zemlje koje (još) nisu članice EU-a, na primer Norveška, Rumunija i Bugarska. Takođe, sve zemlje regiona imaju istaknute pravne eksperte, sa dragocenim tranzicionim iskustvom, sa univerziteta ili iz nevladinog sektora širom sveta, koji bi mogli biti angažovani u civilnim misijama EU-a. Najzad, iako skromno, namenska industrija regiona mogla bi naći svoje mesto u poslovnim planovima evropske odbrambene industrije.

Pozitivne posledice ovakve saradnje, u okviru ESDP partnerstva, bile bi višestruke. Iznad svega, u regionu bi se promovisala evropska bezbednosna kultura, koja predstavlja jedan novi pristup bezbednosnim izazovima i načinu odgovora na njih, koji se stvara u okviru EU-a.

U užem, vojnom smislu, uključivanje zapadnog Balkana u ESDP doprinelo bi bržoj i efikasnijoj specijalizaciji vojski ovih zemalja za posebne uloge, izbegavajući na taj način nepotrebno dupliranje sposobnosti, a svako bi razvilo i međusobnu interoperabilnost, koja je neophodan uslov uspešne integracije u evroatlantske bezbednosne strukture. U

tom pogledu, ESDP partnerstvo bi potvrdilo komplementarnost sa programom NATO-a Partnerstvo za mir.

Sve navedene aktivnosti, pod okriljem Evropske unije, temeljno bi podstakle izgradnju poverenja među bezbednosnim strukturama u regionu, koje su bile neposredni nosilac sukoba na ovom prostoru tokom prethodnih decenija. Vojna saradnja može imati istaknutu političku ulogu, kao simbol spremnosti da se razviju šira saradnja, međusobno poverenje i posvećenost prevazilaženju razlika.

U svakom slučaju, na zapadnom Balkanu potrebno je razviti svest o postojanju i značaju ESDP-a i istovremeno uticati i na promenu percepcije ovog regiona u EU-u, koji se još uveliko doživljava kao nestabilan prostor, u kojem se uspostavljaju misije upravljanja krizama. Delotvorno i široko partnerstvo u okviru ESDP-a bio bi najbolji izraz saradnje EU-a i zemalja zapadnog Balkana, koji bi trajno vezao budućnost regiona za "evropski brod".

Autor je direktor analitike u Centru za međunarodne i bezbednosne poslove (ISAC), Srbija

ESDP NA DELU

Evropska unija i Kosovo

Evropska unija se intenzivno priprema da postane osnovna snaga budućeg međunarodnog prisustva na Kosovu, nakon donošenja odluke o budućem statusu južne srpske pokrajine. Doprinos Unije sastoji se iz tri dela:

1. Šef budućeg međunarodnog civilnog prisustva (Međunarodnog civilnog ureda – ICO) imaće takođe i funkciju specijalnog predstavnika Evropske unije. Tim Unije doprinosi pripremi budućeg međunarodnog prisustva, u tesnoj saradnji sa drugim međunarodnim činiocima.

2. Evropska unija će imati veliku ulogu u oblasti vladavine prava i naročito kroz operaciju koja pripada ESDP-u, tj. Evropskoj bezbednosnoj i odbrambenoj politici. Tim za planiranje EU-a već radi u Prištini na pripremi buduće ESDP operacije sa fokusom na pravosuđe i policiju. Uporedo s tim, u okviru tzv. pretpristupne pomoći jačaće se upravne sposobnosti kosovskih institucija vlasti.

3. Unija će nastaviti da pomaže napredak Kosova u procesu stabilizacije i pridruživanja Evropskoj uniji, između ostalog us-

postavljanjem ureda u Prištini koji će preuzeti funkcije ureda za vezu EU-a, kao i Evropske agencije za rekonstrukciju.

Evropska unija stalno ističe da je njen cilj da Kosovo postane odgovoran partner koji napreduje u integraciji sa Unijom zajedno sa ostalima u regionu. To će, ističe se u dokumentima EU-a, osnažiti političku i ekonomsku održivost Kosova.

Pripremajući se za pojačanu ulogu Evropske unije na Kosovu, Savet Evropske unije je 10. aprila 2006. oformio Tim Evropske unije za planiranje (EUPT), u vezi sa mogućim EU operacijama upravljanja krizama u oblasti vladavine prava i drugim mogućim oblastima na Kosovu. EUPT Kosovo ima 25 članova koji su raspoređeni u četiri tima: Kancelarija načelnika EUPT Kosovo; tim za policiju; tim za pravosuđe; tim administracije.

Ciljevi EUPT Kosovo su:

- Iniciranje planiranja, uključujući neophodne nabavke, kako bi se obezbedilo glatko prenošenje ovlašćenja sa izabranih zadataka UNMIK-a na buduće EU operacije upravljanja krizom, u oblasti vladavine

prava i ostalim oblastima koje mogu biti identifikovane od strane Saveta u kontekstu utvrđivanja budućeg statusa.

- Obezbeđivanje stručnih saveta, kada je potrebno, kako bi EU dala doprinos u podršci održavanja dijaloga sa UNMIK-om, povodom planova za smanjivanje i prenošenje ovlašćenja i nadležnosti na lokalne institucije.

U izvršavanju svojih ciljeva EUPT Kosovo se usredsređuje na:

- Iniciranje dijaloga sa međunarodnom zajednicom, institucijama Kosova i lokalnim interesnim grupama o njihovim stavovima i tumačenjima povodom operativnih pitanja vezanih za buduće aranžmane;

- Usko praćenje i analiziranje planiranja UNMIK-a u pogledu okončanja njegovog mandata i aktivno savetovanje;

- Iniciranje planiranja, kako bi se omogućilo glatko prenošenje ovlašćenja sa izabranih zadataka UNMIK-a na buduće operacije upravljanja krizama u oblasti vladavine prava i ostalim područjima koja bude označio Savet u kontekstu utvrđivanja budućeg statusa Kosova;

- Doprinos obimnom i jedinstvenom pristupu Unije, tj. pomoć u oblasti policije i pravosuđa kako je predviđeno okvirnim pravilima procesa stabilizacije i pridruživanja.

Jučerašnji neprijatelji, sutrašnji partneri

Saradnja balkanskih zemalja u oblasti bezbednosti najvećim delom podstaknuta je sa strane, fragmentirana, nedovoljno promovisana u samom regionu i nedovoljno poznata van njega

PIŠE:
DR BRANKO MILINKOVIĆ

Razlog što je Balkan već dugo na lošem glasu (uglavnom) ne proizilazi iz mentaliteta ili kulture samih Balkanaca, već iz načina kako su se države regiona suočavale sa bezbednosnim izazovima. Raspad na male i međusobno posvađane

države, čiji sukobi mogu imati ozbiljne posledice na evropsku bezbednost, bitna je karakteristika XX veka na Balkanu. Upravo je ovaj fenomen, u političkoj teoriji poznat kao "balkanizacija", doprineo sumornom imidžu našeg poluostrva.

Mada je sam početak XXI veka obeležila nada da se ovakvo stanje konačno promenilo, pre svega zbog toga što zemlje regiona više nemaju suprotstavljene već veoma slične strateške ciljeve, regionalna bezbednost je i dalje senka na imidžu Balkana. Ovo ne ilustruju samo otvoreno pitanje budućeg statusa Kosova i brojno međunarodno vojno prisustvo u regionu, već i utisak da je Balkan vrlo osetljiv na problem organizovanog kriminala i druge oblike novih bezbednosnih izazova i pretnji koji mogu imati posledice na zemlje EU-a. Otuda u glavnim evropskim prestonicama postoji interes za saradnju u oblasti bezbednosti na Balkanu.

Zajednički odgovor

Naravno da podsticaji iz Evrope i potreba za poboljšanjem imidža nisu jedini razlozi koji usmeravaju vlade regiona u ovom pravcu. Verovatno su još važnije želja za iskrenim razvojem dobrosusedskih odnosa, svest o nužnosti zajedničkog odgovora na nove izazove i pretnje bezbednosti i logika evropske i evro-atlantske integracije. EU je i sama nastala kao mirovni projekat istorijskih rivala. Ni EU ni NATO ne žele da u članstvo prime zemlje koje nisu stabilizovale svoje odnose sa susedima. Konačno, upravo učešće u EU-u i NATO-u deluje preventivno protiv mogu-

će eskalacije napetosti između zemalja članica (npr. umirujući efekat savezništva u okviru NATO-a za odnose Grčke i Turske).

Pregled aktivnosti i aranžmana koji za cilj imaju razvoj regionalne saradnje u oblasti bezbednosti dosta je obiman i sadržajan. Najveći broj inicijativa nije potekao iz samog regiona. Obično su pokretane u vreme kada je Balkan bio u središtu interesovanja svetskih centara moći (sredinom i krajem devedesetih godina prošlog veka), mada postepeno prelaze u vlasništvo zemalja regiona.

Najpoznatiji aranžman ovog tipa jeste Pakt za stabilnost Jugoistočne Evrope, pokrenut 1999. godine, koji razvija projekte saradnje u okviru tri radna stola posvećena demokratizaciji, ekonomiji i bezbednosti. Aktivnosti radnog stola posvećenog bezbednosti pokrivaju širok krug tema. Unapređenje kontrole naoružanja organizacijom seminara i ostalih vidova obuke, ali i drugi aspekti reforme sektora bezbednosti, oblast su delovanja regionalnog centra za kontrolu naoružanja u Zagrebu (RACVIAC). Projektima vezanim za uništavanje i kontrolu malog i lakog naoružanja bavi se centar u Beogradu (SEESAC).

U regionu postoje i neki drugi centri, poput onih za sprečavanje organizovanog kriminala ili za regionalnu saradnju u pitanjima migracije, azila i politike prema izbeglicama. Pakt takođe unapređuje policijsku saradnju, kao i integrisanu kontrolu granica unutar regiona. Pakt bi do sredine 2008. godine trebalo da se transformiše u Regionalni savet za saradnju, koji bi u potpunosti prešao u vlasništvo zemalja Jugoistočne Evrope – sedište bi se preselilo iz Brisela u region, a Savetom bi rukovodila ličnost iz regiona. Saradnja u oblasti bezbednosti je već određena kao jedna od prioritarnih oblasti rada budućeg Regionalnog saveta.

Dok je u dosadašnje aktivnosti Pakta za stabilnost najviše političke energije i finansijskih sredstava uložila Evropska unija, neki drugi oblici regionalne saradnje u domenu bezbednosti razvili su se pod okriljem OEBS-

a i NATO-a. U aneksu 1-B Dejtonskog sporazuma iz 1995. godine OEBS-u je stavljeno u zadatak da se pozabavi kontrolom naoružanja i merama za jačanje poverenja u regionu. Član 2. ovog dokumenta bavio se stanjem u BiH, član 4. kontrolom naoružanja u trouglu (tadašnje) SRJ, Hrvatske i BiH (i dva entiteta unutar BiH), dok je na osnovu člana 5. nastao dokument posvećen merama za jačanje poverenja zemalja nastalih na prostoru bivše SFRJ i njenih suseda. Verovatno najvažniji doprinos, i to sistemom redovnih inspekcija vojnih postrojenja, dao je član 4. (pretočen u Sporazum iz Firence) koji danas na dnevnom redu, između ostalog, ima i preciziranje statusa i obaveza Crne Gore kao novonastale države.

NATO je pokrenuo Inicijativu za saradnju u Jugoistočnoj Evropi na vašingtonskom samitu 1999. godine. Od tada u sedištu NATO-a redovno zaseda tzv. SEEGROUP, fleksibilno telo koje ima za cilj da unapredi

Smanjenje trupa EU u BiH

Visoki predstavnik Evropske unije za spoljnu politiku i bezbednost Havijer Solana predložio je na zajedničkom sastanku ministara spoljnih poslova i odbrane zemalja članica EU-a u Briselu da preliminarna odluka o smanjenju trupa Eufora u BiH (sa 6500 na 1500 vojnika) bude doneta u decembru, a da primena te odluke počne u februaru 2007, pod uslovom da je Evropski savet potvrdi. Francuska ministarka odbrane Mišel Aliot-Mari je dodala da EU ipak treba da zadrži mogućnost da brzo reaguje u slučaju nestabilnosti na Kosovu. (Tanjug)

saradnju i dijalog u pitanjima bezbednosti i u čijem radu mogu da učestvuju i zemlje iz regiona koje nisu članice Partnerstva za mir (PzM) kao Srbija. Grupa je pokrenula više projekata vezanih za zajedničku proceduru bezbednosti u regionu, poređenje nacionalnih bezbednosnih doktrina, međusobnu razmenu personala radi sticanja iskustva ili jačanje kapaciteta za borbu protiv terorizma. Od 2005. godine SEEGROUP ima povećan politički značaj pošto pored redovnih radnih sastanaka organizuje (na inicijativu Osla i Beograda) i sastanke na ambasadorskom nivou.

Postoji i nekoliko inicijativa za saradnju u domenu odbrane čija se specifičnost ogleda u tome što je članstvo u PzM-u preduslov za punopravno učešće. To su, na primer, redovni sastanci ministara odbrane (SEEDM), formiranje zajedničkih efektivna za mirovne operacije (SEEBRIG) ili Jadranska povelja (u

okviru koje SAD pružaju podršku evro-atlantskim ambicijama zemalja regiona). Srbija, BiH i Crna Gora u ovim inicijativama mogu učestvovati samo u svojstvu posmatrača.

Najstarija i najznačajnija inicijativa za političku saradnju balkanskih zemalja koja je potekla iz samog regiona jeste Proces saradnje u Jugoistočnoj Evropi (SEECP) koji datira iz 1996. godine. Osnovni cilj ovog procesa jeste jačanje dobrosusedskih odnosa i međusobna pomoć u približavanju evropskim integracijama.

Mada se radi o skupovima na vrlo visokom političkom nivou (godišnji samit šefova država ili vlada i relativno česti sastanci ministara raznih resora), SEECP nema nikakvu institucionalnu strukturu tipa kancelarije ili sekretarijata. Procesom godinu dana predsestava jedna od država učesnica (do maja 2006. godine bila je to Grčka, sada predsedava Hrvatska). Regionalna bezbednost je ključni postulat SEECP-a, ali praktična saradnja u ovoj oblasti do sada nije sistematski tretirana. Predviđa se da Proces ostvari institucionalnu vezu sa budućim Regionalnim savetom za saradnju, koji bi trebalo da nastane preobražajem Pakta za stabilnost.

Iznutra i spolja

Predstavljena lista mehanizama i aranžmana svakako nije kompletna. Bilo je i vrlo značajnih *ad hoc* inicijativa, poput nedavnog samita šefova država regiona čiji je domaćin bio predsednik Srbije Boris Tadić, a koji je bio posvećen zajedničkoj borbi protiv organizovanog kriminala i terorizma. Važno je pomenuti i saradnju parlamentaraca, nevladinih organizacija, istraživača i novinara koji se bave pitanjima bezbednosti. Međutim, stiže se opšti utisak da je regionalna saradnja u oblasti bezbednosti najvećim svojim delom podstaknuta sa strane, fragmentirana, nedovoljno promovisana u samom regionu i nedovoljno poznata van njega.

Polazeći od ovakve ocene, kao i od značaja regionalne saradnje u oblasti bezbednosti za bolje predstavljanje Balkana i njegov brz napredak, bilo bi dobro da vladin, akademski i nevladin sektor ovom pitanju priđu sistematičnije. Potrebno je izvršiti analizu dosadašnjih oblika saradnje i promovisati uspešne modele. Bilo bi korisno uneti više koherentnosti i koordinacije – u tu svrhu može da posluži Regionalni savet za saradnju koji bi trebalo da nastane za nešto više od godinu dana. Konačno, bilo bi važno više predstavljati ove oblike saradnje pošto bi to moglo da poboljša opštu atmosferu u regionu i oko njega.

Autor je ambasador Srbije pri NATO-u

Nova pravila igre

Cilj evropske bezbednosne politike treba da bude humana bezbednost, koja se zasniva na ljudima, a ne na državama

PIŠE:
DR PETAR ATANASOV

Do su u nekim drugim osetljivijim područjima politički kriterijumi za članstvo u Evropskoj uniji u pojedinim balkanskim zemljama već ostvareni, u oblasti bezbednosti je naglašena potreba efikasnije civilne kontrole nad vojskom, reforme u policiji i celom ovom sektoru. To su procesi i projekti koji traže vremena i posvećenost, ali i ogroman napor i unutrašnji politički konsenzus. Prioritetan cilj je stabilizacija zemalja u regionu, a to znači i viši nivo nacionalne bezbednosti.

Poznato je da su naše države oduvek radile sve u ime nacionalne bezbednosti. Ali, novi kriterijumi odnose se ne samo na nacionalnu bezbednost već i na svakog pojedinca, ali i na svaku zajednicu koja živi u našim državama, uključujući i "druge" sa kojima treba zajedno graditi mir i blagostanje u XXI veku.

S druge strane, živimo u svetu međuzavisnosti gde su moć i suverenitet promenili svoje značenje. Demokratija i vladavina prava ne mogu se više zadržati unutar granica. Kako ističe Meri Kaldor (*London School of Economics*): "Ili ćemo uložiti napor da proširimo vladavinu zakona globalno, ili će se proširiti uslovi koji proizvode terorizam, organizovani kriminal i globalne klimatske promene."

Humana bezbednost bi trebalo da predstavlja izazov za našu politiku i institucije koje moraju da pronađu nove načine da zaštite vitalno jezgro svakog ljudskog života na način na koji će se povećati ljudska sloboda i ljudsko ispunjenje (*Završni izveštaj Komisije o humanoj bezbednosti, 2003*). Akademska zajednica predlaže da evropska bezbednosna politika bude zasnovana na sledećim načelima: da je čvrsto utemeljena u multilateralnoj privrženosti međunarodnom pravu i da daje prednost individualima, a ne državama.

Koncept humane bezbednosti zasnovan je na ideji da odgovor na nove oblike nasilja ne može biti samo vojne prirode. U poređenju sa tradicionalnom koncepcijom odbrane, pristup humane bezbednosti je uži – isključuje teritorijalnu odbranu i bilo kakvu upotrebu sile koja nije direktno usmerena ka primeni zakona – ali i širi, zato što uključuje ceo spektar nevojnih (civilnih) aktivnosti u nadležnosti više aktera, od policije do državne uprave.

U saglasnosti sa ovim, politika i operacije kriznog menadžmenta Evropske unije uvek su uzimale u obzir komplementarnost civilnih i vojnih sredstava. Humana bezbednost bi trebalo da se odnosi na slobodu individua od bazičnih opasnosti i pretnji prouzrokovanih velikim narušavanjem ljudskih prava. Ovde se slobodno može prepoznati i Zapadni Balkan.

Balkan ima jedinstvenu šansu da u kratkom periodu (5 do 10 godina) postane integralna zona evropskog prostora, ujedinjen i malo više bezbedniji i bogatiji u poređenju sa proteklom godinama. A život je kratak i brz. Nema više vremena za skrivene scenarije. Nema više prostora za velike a slabe države. Nema više uslova za apsolutne i "romantične" ideje. Budućnost naših nacija ne zavisi više samo od nacionalnih mitova i zastava. Nema više vremena za debate da li smo za Ameriku ili Evropu. Zato što je očigledno da za jedno važno pitanje vlada konsenzus u evroatlantskim odnosima – budućnost Balkana je u Evropskoj uniji. Primeri Portugala, Grčke, Irske, Slovačke, baltičkih država i Slovenije pokazuju put i za ostale, kao i šta nas tamo očekuje. Samo što se tamo više ne stiže preko strategije nacionalne vojske, već preko promena i programa usmerenih ka zaštiti naroda, svih zajednica, ali i svakog pojedinca, bez obzira na njihovo državljanstvo, nacionalnu pripadnost, religiju ili jezik. Možda je humana bezbednost rešenje koje će nas izvući iz istorije i uvesti u budućnost. Nazovite to doktrinom ili samo dobrom željom, ona je ipak tema vredna za razmišljanje i akciju za sve nas, ali pre svega za naše nacionalističke i birokratizovane političke "nomenklature".

Autor je rukovodilac posle diplomskih studija iz sociologije u Institutu za sociološka i političko-pravna istraživanja iz Skoplja, Makedonija

Koračanje u mestu

Srbija, Crna Gora, Makedonija, Albanija i Bosna i Hercegovina proteklih godinu dana nisu iskoristile da ubrzaju približavanje Evropskoj uniji. Brisel je u međuvremenu sačinio predlog smernica kojima se, praktično, odlaže i otežava prijem novih članica

PIŠE:
ALEKSANDRA MIJALKOVIĆ

Srbija, Crna Gora, Albanija, Makedonija i Bosna i Hercegovina proteklih godinu dana nisu iskoristile da ubrzaju približavanje Evropskoj uniji. Naprotiv, kao da su “koračale u mestu”, izgubivši i poslednju šansu da uvere pokolebane članice EU-a da ne odlažu dalje proširenje Unije za period nakon 2010. godine.

Na istom zasedanju Saveta ministara EU-a na kojem je evropski komesar za proširenje Oli Ren predstavio “Smernice za institucionalne i političke pripreme EU-a da primi nove članice” (takozvanu integracionu sposobnost EU-a) razmotreni su i najnoviji izveštaji Evropske komisije o napretku zemalja zapadnog Balkana u ispunjenju kriterijuma za članstvo u Uniji.

I dok prvi dokument predstavlja, po mišljenju mnogih, zvanični alibi za privremeno “zamrzavanje” daljeg širenja EU-a, koji u decembru treba da potvrde i šefovi država ili vlada EU-a, ocene iz izveštaja o Balkanu samo učvršćuju “dvadesetpetorku” u stavu da je takva odluka ispravna, jer su zemlje regiona, očigledno, još daleko od dostizanja svih evropskih standarda, a bez toga neće biti primljeni u Uniju.

Za nas, naime, neće biti ustupaka i prečica, ma koliko se nadali ovdašnji politički lideri koji su svojom izraženom “proevropskom opcijom” želeli da steknu posebne simpatije Brisela i njegovu podršku u svojim (izbornim i drugim) planovima.

“Sve države zapadnog Balkana imaju evropsku budućnost, i biće primljene u EU kad ispune uslove... i kad EU bude spremna za njih”, poruka je Brisela nestrpljivim balkanskim političarima koji se (mnogi s pravom) pribojavaju da bi suviše daleka “evropska perspektiva” za njihovu zemlju značila smanjenje evroatuzijazma, ali i reformskog poleta među građanima.

Podrška bez zaleđa

Najnovije ankete u Srbiji pokazuju da se visok procenat podrške građana članstvu u EU-u (oko 70 odsto ispitanika) zasniva pretežno na očekivanjima da će im to doneti bolji standard, kvalitetniji život, otvoriti nova radna mesta i nove mogućnosti... Ukoliko nešto od toga uskoro ne osete na svojoj koži, a u međuvremenu zaključite da im je međunarodna zajednica (koja ih je prethodno izolovala vizama, a usput i bombardovala) svojim postupcima “oduzela Kosovo”, postoji opasnost da se okrenu i protiv sveta, i protiv EU-a, i protiv lažnih obećanja “reformskih snaga”.

“Bolje da nas što pre primite, ako mislite da sačuvate mir, stabilnost, bezbednost i napredak u regionu, a time i u Evropi.” Ovaj izvrnut način komuniciranja sa Unijom nije baš najprivlačniji argument kojim će evropski političari uveriti svoje građane da treba da podrže pristupanje država zapadnog Balkana Evropskoj uniji. Previše liči na ucenu. Ništa ne govori o onome što bi bio naš pozitivni doprinos evropskoj kulturi, civilizaciji i ekonomiji, kad uđemo u EU. Poništava sve naše dosadašnje napore da dokažemo da smo uspešne, zrele demokratske zemlje, i vraća nas u vreme kad se o Balkanu mislilo kao o “problemu”, a o Balkancima kao ljudima koji bez pomoći spolja ne umeju da reše svoje unutrašnje razmirice, niti da održavaju međusobne dobrosusedske odnose.

Ono što bi, izgleda, ostatak već umorne Evrope želeo od Balkana jeste da je pusti da se malo odmori od promena, da se navikne na novajlije (i oni na nju), da reorganizuje svoje institucije i finansije, učvrsti svoje pozicije na svetskom tržištu i na globalnoj političkoj sceni, te da se tako pripremi za narednu deceniju kad ćemo, ako je sreće, i mi biti spremni da joj se priključimo.

Neispunjene obaveze

I kao što izveštaji Evropske komisije ukazuju na slabosti koje zemlje regiona moraju dotle da otklone, tako “Ključne smernice” govore o ciljevima koje sadaš-

nje članice treba u međuvremenu da ojačaju. Da održe zamah evropske integracije. Da poboljšaju komunikaciju sa javnošću. Da budućim članicama pomognu da ove u potpunosti ispune kriterijume za članstvo, jer će jedino tako potvrditi “demokratski legitimitet” njihovog ulaska.

Za početak, Srbija treba najzad da ispuni svoju nezaobilaznu međunarodnu obavezu i izruči odbeglog generala Ratka Mladića Tribunalu u Hagu, ukoliko name-rava da nastavi u maju prekinute pregovore o sporazumu o stabilizaciji i pridruživanju EU-u. Uz sve pohvale što je donela novi Ustav (o čijoj će se usklađenosti sa evropskim standardima u decembru oglasiti i Venecijanska komisija), ona mora da usvoji još čitav niz zakona i postara se da oni budu primenjeni. Crna Gora treba da osigura nezavisnost i efikasnost svog pravosuđa i suzbije korupciju. BiH treba da dovrši reformu policije, uspešnije primeni Evropsku konvenciju o ljudskim pravima i uskladi svoju politiku i propise sa evropskim standardima.

Albanija, koja je – za razliku od tri prethodne države – već potpisala Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju sa EU-om sad bi trebalo sa više odlučnosti da se usmeri na sprovođenje trgovinskog sporazuma sa Unijom, koji stupa na snagu 1. decembra, i da nastavi političke, pravosudne i ekonomske reforme, a posebno borbu protiv korupcije i organizovanog kriminala. Hrvatska je najdalje odmakla u pregovoru sa EU-om, dobro je prošla u procesu “skrininga”, ali i pred njom je obilje posla, pored ostalog jačanje administrativnih kapaciteta za sprovođenje “evropskih zadataka” i sprovođenje obaveza u oblasti regulisanja državne pomoći i nekretnina. Zagreb će, takođe, morati pažljivije da se pozabavi poštovanjem ljudskih i manjinskih prava i povratkom izbeglica.

Makedonija je u ovoj godini usporila progres ka Evropi, delimično jer je dosta vremena i energije potrošila u pripremi julskih izbora, i tako propustila šansu da sustigne Hrvatsku i svoj kandidatski status uzdigne do stepena pretpristupnih pregovora. Od nje se očekivao veći napredak u reformi sudstva i policije, primeni SSP-a i suzbijanju korupcije.

Tvrdo glava Turska

Treći, najproblematičniji kandidat Turska zapetljala se u “kiparski čvor” i sve dok on ne bude razrešen neće biti ni pomaka na njenom putu ka Evropi. Uporno odbijanje vlade u Ankari da otvori turske

TURSKA KUHINJA: Scena iz Marmarisa

luke i aerodrome za Republiku Kipar (jednu od 25 članica Unije) uz uslovljavanje da će to uraditi tek pošto EU ukine sankcije koje je uvela turskom, severnom delu ovog ostrva, nije pribavilo Turskoj simpatije "dvadesetpetorke". Naprotiv. Tako je javnost Unije ostala uglavnom ravnodušna na one retke pohvale iz izveštaja Evropske komisije o Turskoj, ističući mnogobrojne propuste, od tvrdoglavosti prema Kipru, pa do mnogobrojnih slučajeva kršenja ljudskih prava i sloboda, mučenja, politike "nulte tolerancije" i neusklađenosti sa evropskim standardima. Na meti je posebno zloglasni član 301. Krivičnog zakona, na osnovu kojeg su proganjani i zatvarani mnogi slobodoumni pisci i novinari, među kojima i dobitnik Nobelove nagrade za književnost Orhan Pamuk. Turski premijer Redžep Tajip Erdogan je, doduše, najavio ukidanje ovog člana, ali se u međuvremenu njegova vlada zamerila Francuzima (koju su podržale i neke druge članice EU-a) zato što ne priznaje genocid nad Jermenima 1915. godine.

Neraspoloženje prema nekom budućem, čak i veoma dalekom prijemu Turske u EU, naročito je očigledno u Parizu, Beču i Berlinu. Nemačka kancelarka Angela Merkel reaktivirala je predlog o "privilegovanom partnerstvu" umesto ravnopravnog članstva za Tursku, ocenjujući da će ovoj

zemlji biti potrebno veoma mnogo vremena da prihvati i primeni evropske vrednosti i standarde.

Nažalost, dosta toga u najnovijem izveštaju Evropske komisije ide u prilog takvom mišljenju. Nedovoljno poštovanje manjinskih prava, slobode veroispovesti, ravnopravnosti žena i sindikalnih prava, kao i nedostatak civilne kontrole nad vojskom samo su neke od najvažnijih zamerki upućenih Turskoj.

JOŠ DALEKO OD EVROPSKE UNIJE: Prizor sa beogradskih ulica

Skenirana Srbija

U izveštaju Evropske komisije o dosadašnjem godišnjem napretku naše zemlje u procesu stabilizacije i pridruživanja EU-u Srbija je prikazana kao pod skenerom: sažeto je opisan njen odnos sa EU-om, analizirana ekonomska i politička situacija u zemlji (sa stanovišta demokratije, vladavine prava, poštovanja ljudskih prava, zaštite manjina i regionalnih pitanja) i ocenjena njena sposobnost da sprovodi evropske standarde, odnosno da postepeno usaglašava svoje zakonodavstvo i politike sa pravnim tekovinama EU-a, u skladu sa prioritetima Evropskog partnerstva i sporazumom o stabilizaciji i pridruživanju (SSP), o kojem su pregovori počeli oktobra 2005, a "zamrznuti" u maju 2006.

Iako je Srbija još pod suspenzijom pregovora o SSP-u, ona i dalje uživa povlastice autonomnih trgovinskih mera Evropske unije, koristi pogodnosti programa regionalne i prekogranične saradnje, a nastavila je da prima i znatnu pretprikladnu finansijsku pomoć od EU-a: u 2006. dobila je 167 miliona evra.

Usvajanje novog Ustava je Evropska komisija u svom izveštaju ocenila kao "pozitivan razvoj", ali je ukazala da postoji određena zabrinutost, posebno u pogledu nezavisnosti sudstva, koje predstavlja jedan od ključnih prioriteta iz Evropskog partnerstva. Sudstvo je, smatra Komisija, još pod znatnim političkim uticajem, mada je pohvaljen brži rad trgovinskih sudova. Efikasnost sudske administracije još nije zadovoljavajuća, a osnivanje administrativnih i apelacionih sudova je opet odloženo.

Kancelarija za pridruživanje EU-u je nastavila sa dobrim radom, posebno u pogledu Akcionog plana za sprovođenje Evropskog partnerstva, ali i dalje nedostaje koordinacija u okviru Vlade.

Reforma vojske se nastavlja, ali sa poteškoćama i uz unutrašnja protivljenja, a puna civilna kontrola nad vojskom još nije postignuta. I pored usvajanja Nacionalne strategije i Akcionog plana za borbu protiv korupcije, Komisija smatra da "ima dosta razloga za zabrinutost".

Opšta situacija u oblasti ljudskih prava se i dalje popravlja, ali novi zakon o crkva-ma i verskim organizacijama ne garantuje jednak tretman svim verskim grupama. Još nedostaje svobuhvatan zakon za sprečavanje diskriminacije i neophodno je uložiti dodatne napore za unapređenje tolerancije. Pitanje povraćaja imovine još nije rešeno.

Vlasti Srbije učestvuju u političkim razgovorima o budućem statusu Kosova (za početim 2005. godine pod okriljem UN-a), međutim, Beograd nije podržao učešće Srba sa Kosova u privremenim organima samouprave, i to se Evropskoj komisiji nikako ne dopada.

Srbija je učinila znatan napredak u uspostavljanju funkcionalne tržišne privrede, nastavljen je ekonomski razvoj, deficit tekućeg bilansa je smanjen, potpomognut oporavkom izvoza, devizne rezerve su povećane snažnim kapitalnim prilivom u obliku prihoda od privatizacije, kao i stranih kredita poslovnih i komercijalnih banaka, navodi se u izveštaju Evropske komisije. Monetarna politika je pooštrena, opšti državni dug se smanjio, osetan napredak učinjen je u pogledu reforme penzijskog sistema i registracije preduzeća, privatizacija društvenih preduzeća i bankarskog sektora je uznapredovala, priprema za restrukturiranje i privatizaciju državnih preduzeća je intenzivirana, izvestan napredak je učinjen u stvaranju odgovarajućeg regulatornog okvira za industriju, a poboljšana je i ekonomska integracija u EU.

Na drugoj strani, međutim, inflacija i spoljni deficit su i dalje prilično visoki. Od početka 2006. godine fiskalna konsolidacija je u zastoju. Predviđeno ubrzanje javnih investicija pretili da ugrozi makroekonomsku stabilnost. Spoljni dug je porastao sa povećanjem kredita u privatnom sektoru. Nezaposlenost je u porastu. Griffinld investicije su i dalje zanemarljive. Sektor preduzeća je u osnovi slab, između ostalog i zbog nedostatka konkurencije na domaćem tržištu i sporog napretka u restruk-

Vizne olakšice EU za zapadni Balkan

Savet ministara EU-a je na svom novembarskom sastanku objavio da je Unija spremna da sa Srbijom i ostalim zemljama zapadnog Balkana (sa izuzetkom Hrvatske, čijim građanima nisu potrebne vize za ulazak u EU) u decembru počne pregovore o viznim olakšicama. Ovi pregovori su uslovljeni potpisivanjem sporazuma o readmisiji, koji su još ranije navedeni kao jedan od kriterijuma da naša i ostale države regiona dospeju na takozvanu belu Šengensku listu. Među ostalim zahtevima koje Srbija mora da ispuni su integrisano upravljanje granicama, policijska umesto vojne kontrole na graničnim prelazima, uvođenje sigurnih putnih isprava, što znači i donošenje zakona o pasošima, i usvajanje niza drugih propisa, kao što su zakon o državljanstvu, o strancima i o uslovima za zapošljavanje i rad stranih državljana, o zapleni imovine stečene kriminalom, o krivično-pravnoj odgovornosti pravnih lica... Takođe, moramo doneti strategiju za borbu protiv droga, trgovine ljudima, terorizma i korupcije, i u ovim oblastima unaprediti policijsku i pravosudnu saradnju sa državama iz okruženja i članicama EU-a. Od Srbije se očekuje i da štiti prava manjina, kao i da u svaki zakonski akt uključi odredbu o zabrani diskriminacije po bilo kom osnovu.

Kad Evropska komisija oceni da su ispunjeni svi uslovi, predložiće da se za državljanu Srbije, Albanije, Makedonije i BiH uvede bezvizni režim za ulazak u EU, a u međuvremenu, kako su objasnili evropski komesari za proširenje Oli Ren i za unutrašnje poslove i pravosuđe Franko Fratini, pregovaraćemo o viznim olakšicama za pojedine kategorije građana – pre svega za studente i omladinu, poslovne ljude i stručnjake. Mladima će biti omogućeno da brže i jednostavnije dolaze do šengenske vize, besplatno, na duži rok i sa više ulazaka. Za žitelje našeg regiona, inače, cena viza će i dogodine ostati ista (35 evra), dok će za državljanu nekih drugih zemalja poskupeti na 60 evra.

Italija je bila prva članica EU-a koja je, i ne čekajući zvaničnu odluku Saveta ministara, odlučila da ublaži vizni režim prema Srbiji, u okviru mogućnosti koje joj pruža Šengenski sporazum. Neke druge članice Unije (Slovenija, Mađarska, Češka i Slovačka) koje još nisu u Šengenu, takođe su uvele izvesne vizne pogodnosti za naše državljanu.

Od 1. januara 2007. godine naša dva suseda, Rumunija i Bugarska, postaju punopravne članice EU-a, sa obavezom da uvedu vize za sve "treće zemlje" sa kojima i Unija ima vizni režim. Rumuni su za naše građane uveli vize još jula 2004, a Bugari će to učiniti od Nove godine, ali su već najavili da će ih davati besplatno, i na duži rok. EF

turiranju preduzeća, u privatizaciji i zbog procedura za izlazak sa tržišta. Novo zakonodavstvo o stečaju još se ne primenjuje redovno. Tržište kapitala je još u povelju, dok je intervencija države u privredi i dalje dominantna.

Srbija je učinila i dobar napredak u harmonizaciji propisa i politika sa evropskim standardima u većini oblasti.

U izveštaju Evropske komisije Srbiji se zamera i što je primena novog zakona o policiji veoma spora, što zakonodavstvo o službama bezbednosti još nije usvojeno, nije završen Akcioni plan za sprovođenje Nacionalne strategije za borbu protiv organizovanog kriminala, i treba dodatno ojačati specijalne policijske službe, posebno

one koje su nadležne za istraživanje finansijskog kriminala.

Treba usvojiti odgovarajuće zakonodavstvo o zapleni i zamrzavanju sredstava, računa u banci i prihoda od kriminala. Primena Zakona o zaštiti svedoka otkriva određene propuste. U pogledu trgovine ljudima, krivično zakonodavstvo je izmenjeno i donete su prve presude, terorizam i njegovo finansiranje uvedeni su kao posebna krivična dela u okviru Krivičnog zakona, ali ratifikacija i primena odgovarajućih međunarodnih konvencija mora da se ubrza. Situacija u pogledu zaštite ličnih podataka još predstavlja razlog za zabrinutost, primećuje se u izveštaju Evropske komisije.

Integraciona sposobnost Evropske unije

Kako je Evropska komisija odgovorila na "zamor od proširenja" i kako vidi prijem novih članica

Za čitaoce "Evropskog foruma" preveli smo najvažniji deo izveštaja o tzv. apsorpcionoj ili, po novousvojenoj terminologiji, integracionoj sposobnosti Evropske unije, koji je Evropska komisija objavila početkom novembra 2006, zajedno sa izveštajima o svim državama kandidatima i potencijalnim kandidatima.

Ovim objašnjenjem Komisija je želela da odgovori na nedoumice u vezi sa značenjem pomenutih pojmova koji su ušli u upotrebu zajedno sa "zamorom od proširenja". I zbog poklonika i zbog kritičara ovih pojmova bilo je posebno važno razjasniti da li je reč o novom zvaničnom uslovu za prijem u EU ili ne, to jest da li se za zemlje kao što je naša zvanično poštavaju uslovi za prijem u odnosu na ranije talase proširenja.

Evropski savet je u Kopenhenu 1993. godine zaključio da je "sposobnost Unije da apsorbira nove članice, održavajući tempo evropske integracije, važna i da je u opštem interesu i Unije i država kandidata". U Strateškom dokumentu Evropske komisije za 2005 (*Strategy Paper 2005*), kao i na Evropskom savetu u junu 2006. godine, istaknuto je da brzina proširenja mora da uzme u obzir integracionu sposobnost Evropske unije.

EU mora da obezbedi održanje i produbljivanje sopstvenog razvoja, uz nastavak plana proširenja. Potrebna je reforma institucija da bi se popravila efikasnost donošenja odluka proširene Evropske unije. Do novog institucionalnog rešenja treba da se dođe do trenutka kada sledeća nova članica otprilike bude spremna da se pridruži Uniji.

Proširenje je zajednički projekat zasnovan na zajedničkim načelima, politikama i institucijama. Unija mora da se obaveže da će održati svoju sposobnost da deluje i odlučuje na osnovu poštene ravnoteže među institucijama, da poštuje budžetska ograničenja i da sprovodi ambiciozne zajedničke politike koje dobro funkcionišu i postižu svoje ciljeve.

Na sposobnost Evropske unije za apsorpciju, ili bolje sposobnost za integraci-

BRISEL: Sedište EU

ju, utiču razvoj politika i institucija EU-a, kao i preobražaj aplikacija u dobro pripremljene države članice. Sposobnost potencijalnih članova da pristupe Uniji rigorozno se ocenjuje od strane Komisije, na osnovu strogog uslovljavanja. Pod integracionom sposobnošću podrazumeva se sposobnost Evropske unije da primi nove članice u nekom određenom trenutku, ili u određenom periodu, bez ugrožavanja ciljeva opšte i posebnih politika uspostavljenih na osnovu ugovora. Zato je integraciona sposobnost pre svega funkcionalni koncept. Komisija će u budućnosti pripremati procene uticaja na svim ključnim etapama procesa pristupanja. Pri pravljenu takvih procena specifične odlike svake zemlje biće uzete u obzir.

Evropska unija se širila pet puta, od šest na dvadeset pet, i uskoro na dvadeset sedam država članica. Ova proširenja predstavljala su ogroman doprinos ujedinjenju Evrope, širenju demokratije, ljudskih prava i stabilnosti širom kontinenta. Stimulisala su i razvoj novih politika, u oblastima kao što su ekonomska i socijalna kohezija, spoljni odnosi i zaštita prirodne okoline. Uporedo su razvijani unutrašnje tržište, Šengenski prostor i evro.

Peto proširenje iz 2004. godine, koje će uskoro biti završeno pristupom Bugarske i Rumunije, povećalo je težinu Evropske unije u svetu i donelo određene ekonom-

ske dobitke, u trgovini, investicijama i ekonomskom rastu. Istovremeno, Evropska unija je nastavila da razvija i primenjuje nove politike, na primer, u oblasti pravosuđa, slobode i bezbednosti.

Teukući plan proširenja zasniva se na strategiji koja se sastoji od tri bazična načela: konsolidacija, uslovljavanje i komunikacija. On obuhvata zemlje zapadnog Balkana i Tursku, koje su na različitim etapama puta ka Evropskoj uniji. Ovim zemljama je Evropski savet dao jasnu perspektivu članstva u Evropskoj uniji kada ispune neophodne uslove. EU poštuje postojeća obećanja ka zemljama koje su već u procesu, ali je oprezna u preuzimanju bilo kojih novih obećanja.

Sada se ne čini verovatnim da će velika grupa zemalja u budućnosti istovremeno pristupiti Evropskoj uniji. Kandidati i potencijalni kandidati značajno se razlikuju po političkom i ekonomskom razvoju, kao i po upravnim sposobnostima. Buduća pristupanja će se verovatno dogoditi između srednjoročnog i dugoročnog razdoblja od danas, ako se u obzir uzme trenutno stanje pretpristupne pripremljenosti.

Evropska unija može uspešno da dočeka nove zemlje ako se njen sopstveni razvoj nastavi i ako zemlje kandidati budu u stanju da ispune svoje obaveze kao države članice. Građani Unije takođe moraju da se pripreme za dalje proširenje i da bolje razumeju o čemu je sve tu reč. To će iz ugla javnosti povećati demokratski legitimitet procesa. Prilaz izložen u ovom dokumentu zasnovan je na:

- sposobnosti Evropske unije da održi tempo evropske integracije;
- sposobnosti zemalja kandidata da ispunjavaju stroge uslove;
- boljoj komunikaciji.

Pitanje krajnjih granica Evropske unije pokretano je poslednjih godina. Zato je Komisija u stanju da izvede nekoliko zaključaka. Termin "evropski" kombinuje geografske, istorijske i kulturne elemente koji svi doprinose evropskom identitetu. Zajedničko iskustvo ideja, vrednosti i istorijske interakcije ne može se kondenzovati u jednostavnu bezvremenu formulu i podložno je reviziji od strane svake generacije.

Zakonska osnova proširenja je član 49. Ugovora o Evropskoj uniji, u kojem se kaže da: "svaka evropska država koja poštuje načela navedena u članu 6(1) može da zatraži da postane članica Unije". Ipak, ova odredba iz Ugovora ne znači da sve evropske zemlje moraju da zatraže članstvo, niti da Evropska unija mora da prihvati sve zahteve.

“Zamor od proširenja”

...i kako zapadni Balkan treba da odgovori na njega

Reforme se traže zbog vaših sopstvenih interesa, ne samo zbog Evropske unije. Kredibilni partner Evropske unije je onaj koji u svakom slučaju sprovodi reforme i određuje tempo za EU – kao što su Srednjoevropljani radili u toku 90-ih

PIŠE:
DR DŽUDI BAT

Posle više od godinu dana “refleksije” posle odbijanja Ugovora o Ustavu za Evropu na referendumima u Francuskoj i Holandiji, “osećaj bolesti” u vezi sa Evropskom unijom nije nestao. Francuska ministarka za

evropska pitanja Katerina Kolona nedavno je ponovo naglasila mišljenje po kojem je “EU zahvaćena nekom vrstom bolesti ili apatije, opšteg zamora, što se loše održava na njenu sposobnost da odgovori očekivanjama ‘ljudi’”.

Nema sumnje da je osećaj zamora – frustracija, nestrpljenje, ogorčenost i dosada – preplavio Evropu. On je sigurno odigrao važnu ulogu u revoltu francuskih i holandskih birača na referendumima 2005. godine, a može se lako otkriti i u skorajšnjem izbornom ponašanju u mnogim, ako ne i u većini država članica Evropske unije. Mnogi političari iz Unije za to, izgleda, krive proširenje iz 2004. godine, ali ja smatram da je to nepošteno i – iz perspektive zapadnog Balkana – nepotrebno obeshrabrujuće.

U stvari, proširenje je jedva bilo prisutno u intenzivnim debatama o Ustavu EU-a u Francuskoj. U središtu pažnje bile su njegove posledice na francuski “socijalni model”. Probleme “socijalnog modela” mora da razreši sama Francuska. Samo šest odsto onih koji su glasali sa “ne” mislili su na opasnost od proširenja na Tursku, dok je samo tri odsto pomenulo proširenje uopšte kao činilac u svom izboru. Čak 31 odsto birača pomenulo je brige o zapošljavanju i “izmeštanju” francuskih preduzeća, kao i druge ekonomske probleme kao glavni razlog za svoje “ne”.

To su, međutim, izazovi sa kojima se

Francuska suočavala i pre proširenja, a nije jasno da li ih je proširenje učinilo težim. Dobija se utisak da francuski političari pokušavaju da na druge prebace odgovornost za svoj dugotrajni neuspeh u borbi sa akutnim socijalnim i ekonomskim problemima.

Ukoliko uopšte postoji, “zamor od proširenja” pogađa neke države članice više od drugih, a neke ne pogađa uopšte. Istraživanje javnog mnjenja Evrobarometra,

objavljeno u julu 2006. godine, pokazalo je da protivnici proširenja čine većinu u samo šest od 25 država članica. Svih deset novih država članica su i dalje za proširenje, kao i ostale starije članice, mada sa različitim nivoom entuzijazma.

Javno mnjenje Evropske unije izgleda otvoreno za ubeđivanje o daljem proširenju, slučaj po slučaj. Ljudi žele da budu ubeđeni da su buduće članice demokratije koje poštuju ljudska i manjinska prava, da su se pomirile sa svojim susedima, te da su u stanju da primenjuju norme i standarde Evropske unije. Lopta je, dakle, u vašem dvorištu, na zapadnom Balkanu.

Ukoliko “zamor od proširenja” postoji, on nije nova pojava, kao što će vam Poljaci, Česi i Mađari reći iz svog iskustva sa početka 90-ih, kada su se oni suočavali sa neočekivanim odbijanjem nekih država članica u vezi sa obećanim članstvom u Evropskoj uniji. Ali, Srednjoevropljani nisu odustali – naprotiv, dokazali su da su sposobni za članstvo svojim velikim naporima i odlučnošću da urade sve što je bilo potrebno da se “vrate u Evropu”. U stvari, oni su stvorili novu realnost koju EU jednostavno nije mogla da ignoriše. Unija je odgovorila tako što ih je primila 2004. godine.

Ljudi sa zapadnog Balkana danas često pitaju: “Zašto bismo se trudili da ispunimo sve zahteve Evropske unije, kad nas na kraju oni ionako neće primiti?” Ovo pitanje je samo gubljenje vremena. Reforme se traže zbog vaših sopstvenih interesa, ne samo zbog Evropske unije. Čak i samo postavljanje ovog pitanja ne može da pomogne: time se šalje poruka da vi još uvek zaista ne razumete osnovnu stvar, što samo zapravo može da podstakne “zamor od proširenja”. Kredibilni partner Evropske unije je onaj

koji u svakom slučaju sprovodi reforme i određuje tempo za EU – kao što su Srednjoevropljani radili u toku 90-ih. Ne prepuštajte najmanje sigurnim članicama da odlučuju, već idite napred i pružite snažne dokaze o svojim sposobnostima koji će pomoći onima od nas koji podržavaju dalje proširenje, da bismo mogli da uspemo sa svojim argumentom unutar Evropske unije.

Uzmite u obzir, takođe, da uprkos celoj priči o “zamoru”, EU nije zaustavila proširenje na zapadni Balkan: Hrvatska

je potpuno angažovana u pregovorima o pristupanju, a Makedonija je promovisana u kandidatski status. Pregovori o sporazumu o stabilizaciji i pridruživanju započeti su prošle godine sa BiH i Srbijom i Crnom Gorom, ali nisu mnogo odmakli zbog unutrašnje politike, a ne zbog Evropske unije. Poruka je jasna onima koji hoće da je čuju: Evropska unija je i dalje otvorena za saradnju sa onima koji su stvarno spremni da urade sve što treba da bi joj se pridružili.

NOVEMBAR

8. novembar – Narodna skupština Republike Srbije proglasila je novi Ustav Republike Srbije. Ustav je usvojila Skupština 30. septembra 2006, a zatim je i potvrđen na referendumu 28. i 29. oktobra 2006.

– Evropska komisija predstavila je godišnje izveštaje o napretku u reformama kandidata za članstvo u Evropskoj uniji (Turske, Hrvatske i Makedonije) i potencijalnih kandidata (Srbije, Crne Gore, Bosne i Hercegovine i Albanije), kao i dokument “Strategija proširenja i glavni izazovi 2006–2007”.

– Skupština Crne Gore izabrala je novu vladu, nakon parlamentarnih izbora, sa premijerom Željkom Šturanovićem na čelu. Trinaestočlanu vladu čine predstavnici Demokratske partije socijalista, Socijaldemokratske partije i Demokratske unije Albanaca.

– **Milan Jelić**, član SNSD-a i doskorašnji ministar privrede Republike Srpske, inaugurisan je za predsednika RS.

– U Beogradu su predstavnici Srbije i Sjedinjenih Američkih Država potpisali Sporazum o snabdevanju i uzajamnim uslugama. Ovo je treći sporazum u oblasti odbrane potpisan između SAD i Srbije. Prethodno su potpisani Sporazum o saradnji na zaustavljanju širenja oružja za masovno uništenje i Sporazum o statusu snaga (SOFA).

9. novembar – Predsednik Srbije Boris Tadić raspisao je izbore za Narodnu skupštinu Republike Srbije za 21. januar 2007. godine.

– Predstavnici osam država u Briselu parafirali su Srednjoevropski sporazum o slobodnoj trgovini (CEFTA), a Srbija i BiH to nisu uradile zbog još nekoliko nerasčišćenih pitanja. Očekuje se da i ove dve zemlje otklone prepreke i parafiraju ga do početka decembra, kako bi premijeri svih deset zemalja članica potpisali sporazum 19. decembra 2006. u Bukureštu.

MINISTRI SPOLJNIH POSLOVA I ODBRANE ZEMALJA EU NA ZAJEDNIČKOM SASTANKU U BRISELU

10. novembar – Posle sastanka Kontakt grupe, Marti Ahtisari je rekao da će svoj predlog o rešenju budućeg statusa Kosova saopštiti pregovaračkim timovima Beograda i Prištine posle parlamentarnih izbora u Srbiji.

13. novembar – Šefovi diplomatija Evropske unije usvojili su mandate za pregovore sa državama zapadnog Balkana o uprošćenom i bržem izdavanju viza za putovanje u zemlje EU-a. Među olakšicama su višestruke i besplatne vize na duži rok za studente, učenike i naučno osoblje, višestruke vize za poslovne ljude i novinare iz zapadnobalkanskih zemalja.

– U Briselu je održan treći sektorski sastanak o ekonomskim i finansijskim pi-

tanjima u okviru Unapređenog stalnog dijaloga između Komisije Evropske unije i Srbije.

22. novembar – Na sastanku u Briselu interparlamentarnog dijaloga poslanika iz Skupštine Srbije i iz Evropskog parlamenta zaključeno je da je, s obzirom na “vidno osetljive političke prilike u Srbiji, potrebna i opravdana snažnija politička predanost i angažovanje Evropske unije”.

24. novembar – U Tirani je završen skup 18 zemalja članica Centralnoevropske inicijative (CEI), sa zaključkom iz završnog dokumenta da je evropska perspektiva vodeća snaga i faktor stabilnosti za proces reformi.

PREMIJERI ALBANIJE I MAKEDONIJE, SALI BERIŠA I NIKOLA GRUEVSKI U TIRANI

evropa u brojkama

Građani Srbije: skoro 70 odsto za članstvo u Evropskoj uniji

Kako biste glasali ako bi sutra bio raspisan referendum sa pitanjem:

Da li podržavate članstvo naše zemlje u Evropskoj uniji?

- **Za:** 69,90 odsto
- **Protiv:** 12,30 odsto
- **Ne bi glasalo:** 17,80 odsto

Na ovo pitanje bi pozitivno odgovorilo:

- U septembru 2002: 68 odsto građana
- U decembru 2003: 72 odsto
- U septembru 2004: 70,6 odsto
- U septembru 2005: 64 odsto
- U septembru 2006: 69,9 odsto

Željena i očekivana godina članstva Srbije u EU

Željena:

- **Do 2009:** 17,3 odsto
- **2010–2014:** 34,5 odsto
- **2015–2019:** 24,8 odsto
- **2020. i kasnije:** 23,4 odsto

Očekivana:

- **2006:** 12,4 odsto
- **2007:** 32,4 odsto
- **2008–2010:** 33,9 odsto
- **2011. i kasnije:** 21,2 odsto

Da li ste u poslednjih 12 meseci putovali u inostranstvo?

- Putovao/la sam: 21 odsto
- Nisam putovao/la: 79 odsto

Da li se vi lično osećate Evropljaninom/kom?

- **Da:** 42,6 odsto
- **Ne:** 37 odsto
- **I da i ne:** 20 odsto

Stavovi o proširenju EU i članstvu naše zemlje

- Pomoći će razvoju naše ekonomije: da 57%, ne 22%
- Više zemalja članica jača EU u svetu: da 64%, ne 17%
- Više zemalja članica, veći mir i sigurnost u Evropi: da 62%, ne 18%
- Prirodno je da naša zemlja bude članica: da 68%, ne 15%
- Više članica, Evropa kulturno bogatija: da 61%, ne 18%
- Članstvo naše zemlje poboljšaće kvalitet života: da 55%, ne 22%
- Veći uticaj naše zemlje u Evropi: da 45%, ne 28%
- Naša zemlja ima mnogo toga da ponudi EU: da 61%, ne 15%
- Rukovodstvo zemlje čini ono što je potrebno da postanemo član EU: da 33%, ne 31%
- Članstvo u EU će dovesti do porasta nezaposlenosti u zemlji: da 30%, ne 41%

Pretpristupna pomoć potencijalnim kandidatima i kandidatima za članstvo u EU, 2006–2009, u milionima evra

	2006.	2007.	2008.	2009.
Srbija	19,5	186,7	190,9	194,8
Kosovo	167	63,3	64,7	66,1
Crna Gora	59,5	31,4	32,6	33,3
BiH	51	62,1	74,8	89,1
Albanija	45,5	61	70,7	81,2
Makedonija	43,6	59,5	70,2	81,8
Turska	500	497,2	538,7	566,4
Hrvatska	140	138,5	146	151,2

Izvor: Evropska komisija

Kad razmišljate o sebi, osećate se kao:

- Građanin/ka Srbije: 42,4 odsto
- Stanovnik/ca grada (mesta) u kojem živite: 22,6 odsto
- Pripadnik/ca svoga naroda, svoje etničke zajednice: 22%
- Građanin/ka Evrope: 7,5 odsto
- Pripadnik/ca svoje veroispovesti: 5,5 odsto

Šta za vas lično znači biti građanin/ka EU?

- Pravo na rad u bilo kojoj zemlji EU: 73 odsto
- Mogućnost studiranja u bilo kojoj evropskoj zemlji: 44 odsto
- Pravo stalnog boravka u bilo kojoj zemlji EU: 49 odsto
- Mogućnost korišćenja zdravstvene zaštite i socijalne pomoći bilo gde u EU: 26 odsto
- Pravo glasa na lokalnim izborima u zemlji članici, nezavisno od nacionalne pripadnosti: 8 odsto
- Pravo glasa na izborima za Evropski parlament u zemlji članici u kojoj živite, nezavisno od nacionalne pripadnosti: 10 odsto
- Pravo glasa na opštim izborima u zemlji članici u kojoj živite, a koja nije vaša zemlja rođenja: 8 odsto

Izvor: Istraživanje javnog mnjenja Stratedžik marketinga, Kancelarija Vlade Srbije za pridruživanje EU

Pojmovnik evropskih integracija

Evropska bezbednosna i odbrambena politika (ESDP) podrazumeva postepeno oblikovanje zajedničke odbrambene politike država članica Unije, što bi moglo vremenom da vodi zajedničkoj odbrani. Cilj ESDP-a je razvoj civilnih i vojnih mogućnosti EU-a za upravljanje krizama i sprečavanje sukoba u svetu, što treba da doprinese očuvanju mira i međunarodne bezbednosti, u skladu sa Poveljom Ujedinjenih nacija. ESDP ne uključuje stvaranje armije Evropske unije, a razvija se na način koji je kompatibilan i međusobno usklađen sa NATO-om.

Ugovor iz Mastrihta (1992) prvi spominje odgovornost Evropske unije u bezbednosti, kao i mogućnost buduće zajedničke odbrambene politike. Novi zadaci Unije u ovim oblastima (poznati pod nazivom "Petersburški zadaci") uneti su u Ugovor iz Amsterdama (1999): humanitarne i akcije spasavanja, očuvanje mira i upotreba borbenih snaga u upravljanju krizama, uključujući operacije uspostavljanja mira.

Pored ovih, ESDP uključuje i komponentu sprečavanja sukoba. Komitet za politiku i bezbednost (PSC), Vojni komitet EU-a (EUMC) i Vojni štab EU-a (EUMS) jesu organi odgovorni za odbrambenu politiku Evropske unije. U decembru 1999. godine Evropski savet je u Helsinkiju postavio cilj po kojem Unija mora da za operacije obezbedi 60.000 ljudi, u roku od 60 dana, na period od najmanje godinu dana.

Ustav Evropske unije, koji još nije ratifikovan, predviđa uspostavljanje prave zajedničke evropske odbrane, kao i dve klauzule – o uzajamnoj odbrani država članica Unije i o solidarnosti u slučaju terorističkih napada ili prirodnih i dejstvom ljudi izazvanih katastrofa.

Evropa na mreži

Potragu za informacijama o ESDP-u počnite sa internet stranice Evropske unije: www.consilium.europa.eu/cms3_applications/applications/newsRoom/loadBook.asp?BID=80&LANG=1&cmsid=978.

Osim odluka EU-a, pregleda dosadašnjih aktivnosti, planova i mnogo podataka, ovde ćete naći kratke opise svake od dosadašnjih ESDP misija. Više o spoljnoj i bezbednosnoj politici Evropske unije, čiji je ESDP deo, nedaleko od toga: http://europa.eu/pol/cfsp/index_en.htm.

Dobar analitički pregled Evropske bezbednosne i odbrambene politike, zajedno sa detaljnim podacima, možete naći na sajtu pariskog Instituta Evropske unije za bezbednost: www.iss-eu.org/esdp/01-jyh.pdf. Evropsku strategiju bezbednosti preveo je na srpski ISAC fond: www.isac-fund.org/download/Evropska%20strategija%20bezbednosti.pdf.

Prvi broj časopisa "Bezbednost zapadnog Balkana" Beogradske škole za studije bezbednosti beogradskog Centra za civilno-vojne odnose možete preuzeti ovde: www.bsss.ccmr-bg.org/upload/document/bezbednost_zap_balkana_no1.pdf.

Drugi broj časopisa "Evroatlantska revija" posvećen je temi: "Misije podrške miru": www.eai.org.yu/download/EvroatlantskaRevija2.pdf.

Evo i internet sajtova ministarstava odbrane balkanskih zemalja:

Srbija: www.mod.gov.yu

Crna Gora: www.vlada.cg.yu/odbrana

Albanija: www.mod.gov.al

Hrvatska: www.morh.hr

Makedonija: www.morm.gov.mk

Bosna i Hercegovina: www.mod.gov.ba

Bugarska: www.md.government.bg

Rumunija: <http://english.mapn.ro>

Grčka: www.mod.gr

Turska: www.msb.gov.tr

Beogradski centar za evropske integracije (BeCEI)

okuplja domaće i strane stručnjake koji se bave istraživanjima, obrazovanjem i izdavaštvom u oblasti političkih, bezbednosnih i ekonomskih reformi, neophodnih za evropske integracije naše zemlje.

Kontakt: dr Jovan Teokarević, direktor

e-mail: info@becei.org **web:** <http://www.becei.org>

NORWEGIAN EMBASSY

Mesečnik *Evropski forum* je izdanje Beogradskog centra za evropske integracije i redovni je dodatak nedeljnika *Vreme*.

Osnovale su ga u januaru 2003. godine tri nevladine organizacije: *Pax Christi Holandija*, *BeCEI* i *Centar za razvoj Srbije*.

Urednici: Aleksandra Mijalković i dr Jovan Teokarević

Adresa: Vitanovačka 23, Beograd, Srbija

tel/fax: 011/2464-180, **e-mail:** info@becei.org,

web: www.becei.org

Ovaj broj je objavljen uz podršku Ambasade Kraljevine Norveške u Srbiji

Oblikovanje i slog: Grafički Centar Vreme; Štampa: Rotografika, Subotica; Ilustracija na naslovnoj strani: Dragan Stojanović Toša